

Vastaus kirjalliseen kysymykseen korkeimman opetuksen ja tutkimuksen sananvapauden turvaamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Päivi Räsänen /kd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 309 vp:

Kuinka hallitus aikoo turvata tieteellisen tutkimuksen vapauden ja korkeimman opetuksen ja tutkimuksen sananvapauden?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus sekä yliopistojen itsehallinto turvataan jo Suomen perustuslaissa, jonka edellyttämällä tavalla yliopistolaissa on tarkemmin säädetty näistä oikeuksista. Tieteen vapaus merkitsee muun muassa tutkijan oikeutta valita tutkimusaiheensa ja -menetelmänsä, toteuttaa tutkimus ja julkistaa tutkimuksen tulokset. Tutkimuksen vapaus tarkoittaa myös vastuuta tutkimuseettisten periaatteiden ja hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta.

Tutkimuksen ja tieteen vapaus ilmenee erityisesti yliopistojen lakisääteisessä itsehallinnossa. Valtiovallan tehtäviin tieteen vapauden ja siihen liittyvän sananvapauden turvaajana kuuluu sen varmistaminen, että päätöksiä yliopistojen sisäisissä asioissa tekevät itsehallinnon mukaisesti niiden omat toimielimet. Valtiovallan tehtävänä ei ole ratkaista tieteellisiä kiistakysymyksiä tai ottaa niihin kantaa.

Korkeimman opetuksen ja tutkimuksen sananvapauteen kuuluu opettajan ja tutkijan oikeus esittää omat tutkimustuloksensa, tieteelliset käsityksensä ja kriittiset arvionsa silloinkin, kun ne sisältävät kiistanalaista ainesta. Korkeimman opetuksen ja tutkimuksen luonne edellyttää myös, että tiedeyhteisön jäsenen roolissa esitettävät näkemykset voidaan perustella tieteellisellä tutkimuksella omien mielipiteiden tai vakaumuksen sijaan.

Sananvapaus sekä tutkimuksen vapaus tarkoittavat myös muiden tiedeyhteisön jäsenten oikeutta esittää opettajan ja tutkijan kannanotoista omat käsityksensä ja kritisoida niitä. Tieteellisen keskustelun perusolemuksen kuuluu pyrkimys sen määrittelyyn, perustuuko jokin kanta tieteelliseen tutkimukseen vai onko kyseessä puhdas mielipiteen ilmaus.

Yliopistojen tulee yliopistolain 2 §:n 2 momentin mukaan järjestää toimintansa siten, että tutkimuksessa, taiteellisessa toiminnassa, koulutuksessa ja opetuksessa varmistetaan korkea kansain-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 309/2018 vp

välinen taso eettisiä periaatteita ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Opetus- ja kulttuuri-ministeriön käsityksen mukaan yliopistojen ja tiedeyhteisöjen on asianmukaista käydä omaa keskusteluaan näiden periaatteiden sisällöistä ja rajoista. Ministeriö pitää asianmukaisena myös sitä, että yliopisto ja sen johto pyrkivät varmistamaan, että annettava opetus ja käytettävät oppimateriaalit perustuvat tieteelliseen tutkimukseen. Ministeriö kunnioittaa Jyväskylän yliopiston itsehallintoa ja sen toimielinten toimivaltaa.

Helsingissä 23.8.2018

Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen